DEO OPTIMO MAXIMO

78

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,

Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,*

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS mané discutienda in Scholis Medicorum, die Martis quarto mensis Decembris, anno Domini M. DCC. LXX.

M. JOSEPHO-IGNATIO GUILLOTIN,

Doctore Medico, Præside.

An præter genitalia Sexus inter se discrepent?

I.

GENERATIONIS, quâ nihil in rerum naturâ frequentius & abstrusius, non una ac eadem via est: aliquando absque Sexu, ut in productione plantarum per taleolas, polyporum per sectiones, solemne est fieri generationes; & in multis animantium generibus; præsertim in iis quæ vitam immobilem agunt, nullum omnino Sexûs reperies discrimen; frequentiùs tamen in vegetantibus animantibusque requiritur Sexus; masculus qui in alio generat, alter qui in seipso femininus. Utriusque autem modus & usus differunt. Brutis coëundi tempus anni definitum, homini nullum; quædam species absque coitu generant, ut pisces; in nonnullis, individua Sexu utroque simul donantur, ut plurimi vermes, testacea quædam, vegetantium maxima pars; quadrupedibus verò, piscibus, volucribus, & reptilibus unus cuique individuo Sexus est; nec inter homines fuisse, qui ambiguo sexu donarentur, certâ unquam (a) observatione constitit; sed vetustissimæ hermaphroditorum opinioni ansam dedit nymphæ colem æmulantis excessus. Vidimus & ipsi paucis abhinc annis puellam septennem, quæ deindè ferè pubes, Urbi spectaculo fuit; clitoridis grandiori mole, puerum suæ ætatis adeò mentiens, etiam superans, ut androgynem renunciaverint omnes, præter Anatomicos. Cur aliquando in naturâ absque Sexu, sæpius utriusque operâ, fiant generationes, satis aptè ex diversitate fabricæ organicæ explicabis: hæc ubi nonnullis corporibus organicis simplicissima est, pars quæque toto similis, per debitam evolutionem corpus efficit, non absimile ei à quo exsecta est; in plerisque autem aliis magis composita, seminis adeoque Sexûs exigit necessitatem. Cur verò individuorum utroque Sexu simul instructorum duplex copula, cur in his quæ unico tantùm gaudent collata Sexuum requiratur opera, nec ex solo semine masculo mares, ex feminino femellæ producantur, huc usque physica latuit ratio. Sexuum porrò

(a) Theodor. Tronch. Dissert. de Nymphâ Præsid. Boerh. 1730.

* *Hæc Thesis propugnata fuit anno 1750, Clariss. M. Francisco* THIERRY, *Præside & Authore.*

institutio multa posuit in animantibus discrimina, diversa pro diversis genere & specie; quorum alia ipsamet generationis organa hîc consultò præterminanda, alia Sexuum generaliores usus spectant. In specie humanâ, pectinis os feminis recurvatum magis in exteriora quam viris, ossa ilium magis ad latera reflexa, latioraque, tum os sacrum longius, antrorsum minùs flexum, tum coccyx rectior, efficiunt ut pelvis muliebris; omni dimensione, virili capacior fit: inde utero, fetuique enormi mole adaugendis, amplum paratur spatium; nec obsistunt aliunde mollia circumfusa, intestinum rectum, & vesica, quæ sensim expansa, cum uterus inanis est, & inde majora quàm in viris, excrementa diutiùs retinendi feminis dant facultatem. Latior autem plelvis, & augescens in graviditate abdomen ideò firmiùs fustinentur, quòd femoris & coxæ articulatio rectiorem cum trunco angulum efformet in mulieribus quàm in viris. Prætereà in illis coccyx mobilior, si antrorsùm vertitur, fetum sustinet, si retrorsùm, favet enitentibus: sed & ossis sacri cum ossibus ilium commissura debilior est; præcipuè ossa pubis breviori lineâ & molliori cartilagine inter se committuntur, quæ propterea in enixu aliquando (*b*) disjungi observatis constititit. Infimæ autem partes sub ossium pubis connexu, cum magis à se invicem distent, ischiique spina antrorsùm reflectatur, ex pelvi, ad fetum excludendum, exitus in feminis amplior est. Viviparis porro animantibus, debilem fetum, primis à partu temporibus nutriendi commissum officium, mammarum fecit necessitatem; quæ brutis ventri potissimùm subjacent, homini pectori affiguntur: ideò mulieribus thorax anteriori parte planior est, claviculæ minùs curvæ, quàm viris; in his adumbrari tantùm mammas dixeris, cùm exsuccæ, rarissimè lac fundere visæ sint. Verùm, ut feminis major pelvis capacitas, sic masculis thoracis dimensio amplior, quod fere de omni genere viviparorum dicendum est: latiores ergò viri supremâ thoracis parte, coxis angustiores; contrà mulieres. Demum sternum quod viris longius, mulieribus breuius est, his abdomis longitudinem adauget, minuit illis. An & feminis costæ mobiliores? certè viri abdomine, feminæ thorace præsertim respirare (*c*) observantur: inde securitati earum provisum est, graviditatis enim tempore, repleto distentoque abdomine, septum in pectus repulsum difficillimè contrahitur, & respiratio è solo thorace feminis tunc fere superest. Imberbis facies cum uberum prominentiâ facilem & expeditam facit muliebris Sexûs à virili distinctionem, etiam sine diversis vestibus aspectabilem. Nonne alia inter Sexus veniunt discrimina? contextum partium, temperaturam dissimilem, proinde actiones vitæ, proprietatesque Sexibus diversas inesse credimus; quæ quidem ex uno & eodem naturæ systemate emanare videntur.

(*b*) Riolan. Anthroprogr. Lib. VI. cap. 42.

(*c*) Boerrh. Comment. Institut. n°. 423.

I I.

QUI Sexus inter se non differre exinde putaverit, quòd organa præter ea quæ generationi dicantur, eadem numero & situ paria utrique concessa sint; ille nec hominum, nec animantium ejusdem speciei, in diversis regionibus, miram varietatem perspexit; nec individui ejusdem, pro variâ ætate, rerum non naturalium usu, prosperâ vel adversâ valetudine, manifestum à seipso discrimen. Molli, delicatulo homuncioni eadem ac athletæ viscera sunt: fatuo & sapienti, non alia cerebri, non alia sensuum organorum structura. Quantùm tamen hi & illi inter se discrepant. ! Itaque ut in animantium familiis stupenda diversitas, sic in speciebus infinitæ propemodùm differentiæ. Ex dissimili prorsus fabricâ generum distinctio; ex similium organorum variâ constitutione specierum & individuorum discrepantiæ. Et primò quidem, organorum elementum fibra est, quæ variè tensa, laxave, solidior, vel tenerior, dissimiles edit effectus; at organa se habent ut fibræ; actiones porro ut instrumenta à quibus producuntur. Deinde singulorum membrorum, innumeris modis variare potest conformatio exterior, magnitudo, moles, mutua inter sese proportio, eâdem remanente structurâ: hinc

nnumera discrimina. Sic ex cordis molis, respectu totius corpiris proportione adaucta, majus inde accedere robur: ex crassioribus ossibus, quibus majores sint eminentiæ, firmiores articulos, validiorem reddi actionem muscularem, demonstrant Physiologi: & sic porro de cæteris. Specierum ergo discrimina indicant, modò partium exacta dispositio; modò vitæ actiones, motus, sensus, respiratio, vox, gestus, mores & affectiones, valetudo, vitæ brevitas, prolixitas, &c. modò signa externa, tum universi corporis, tum singularum partium. Pili rigidi, densi, plurimi, collum crassum, vastum caput, quæ in robustissimis animantibus adsunt, eadem in hominibus fortitudinis signa sunt: cutis nigrior, hirsuta pilis, progrediente ætate calvities, latissimus thorax, venæ amplæ, arteriæ vehementiùs pulsantes, musculosum corpus, nec pingue, nec gracile, firmissimam constitutionem significant; contraria imbecillem, &c. Hæc porro omnia mutuò sese confirmant: interiora corporis, externis, ut plurimùm, respondent; mirâque animalium fabricâ, partium interiorum determinata vis, certam in exterioribus producit conformationem: animi pathemata & propensiones, corporis diatheses, sese vicissim designant, & mutuò producunt; cùm mores sequantur temperamentum corporis. Verùm inter animantium genera, ex homine longè major signorum numerus colligitur; quandoquidem illi habitus spectabilior, corpus pluribus actionibus aptius, vultus denique, ubi animus fere inhabitat, mentis affectionibus prope omnibus indicandis est habilissimus. Hinc ars Physiognomoniæ, quæ suis si circumscribitur finibus, non incerta adeò spernendavè; hinc temperamentorum doctrina, quæ bene percepta, sanandi artis firmissimum est fundamentum. Iis principiis accuratè insistens, œconomiam animalem utriusque Sexûs, si investigaveris, haud pauca, nec ad praxin inutilia reperies discrimina, quorum summa satis erit hîc attigisse.

III.

VIRILEM perlustranti Sexum occurrunt tibi, cutis densior, durior, hirsuta pilis plurimis, crassis, ut plurimùm nigrioribus; distentæ venæ; quadrati musculi, tendinibus instructi validioribus; crassiora ossa, eminentiis asperiora; artuum firmior compages; oris, totiusque corporis duriora apparent lineamenta Contrà mulieribus mollior cutis & candidior; pilus tenuior, rarior & splendidior; vix apparent venæ; tenerrimæ adsunt carnes; exiliora & planiora ossa; crassiora genua, pedes elegantiores; artuum omnium tractus leviores, magisque expoliti: ut jam ad virile corpus robur & dignitas, ad muliebre lepos & venustas cum quâdam debilitate, pertinere videantur. Membrana deinde cellularis, præcipuè quæ cuti subjicitur, viris strictior macriorque, eadem feminis laxa magis & turgens pinguedine, vasa cutanea comprimit. Hinc illis uberior perspiratio, his autem parcissima, simul & minùs acris, ut potè leniori temperata oleo; unde halitus puellarum ad senilem tardandam ariditatem (*a*) maximi fit momenti. Hinc etiam leviores jacturas patiens; & excrementis abundans muliebre corpus, longarum inediarum, præ virili, longè frequentiùs (*b*) celebria dedit exempla. Porro thorax amplior in masculo Sexu [Sect. I.] quàm in feminino, insigne ponit in œconomiâ utriusque discrimen; cùm pectoris cavitati pulmonis respondeat volumen, hic autem præcipuum sit vitæ organum. Musculi prætereà viris crassiores quàm mulieribus, validiorem illis esse actionem muscularem evincunt, aliis siquidem paribus, vis musculorum ex ipsorum mole æstimanda. Verùm ventriculus, intestina, musculi sunt; respiratio, loquela, &c. fiunt ope musculorum; adeòque viris ciborum major appetitus, concoctio facilior, vox gravior & fortior, &c. Cor ipsum, animalis machinæ primum mobile, musculus est, quem diversæ molis esse in utroque Sexû, diligentissima (*c*) observata docuere; proportio enim ponderis cordis (detractâ pinguedine) totius corporis respectu minor est in animantibus pinguioribus quàm macilentis; at feminæ viris pinguiores: & in universam ea proportio major est in animantibus masculis quàm femellis, cicuratis ferisve. Quapropter hominum motus & quæ ex eo pendent

(*a*) Lib. III. Regum c. 1.

(*b*) Comment. Bonon. Sc. & art. Instit. & Acad. tom. II. part. I. p. 221.

(*c*) Bryan. Robinson, experim. ue anim. malib. obser. 3. r.

secretio, excretio, &c. viris validiùs perficiuntur; » viri mulieribus (d) pulsum » fere habent longè tum majorem, tum vehementiorem, tardiorem simul, diastolis » tamen extentioris «: contrà proportio molis hepatis, respectu cordis & corporis, major est in feminis quàm maribus; augetur siquidem jecinoris pondus eâ ratione quâ cordis pondus minuitur & vicissim: concurrit aliunde textum cellulare plenius in feminis; cùm, ex humorum affinitate, cellulosum systema hepatisque volumen, pari ratione, (quæcumque sit), augeri simul minuique videantur. Inde phænomena explicabis; cur ventriculus (e) minor mulieribus; cur hepatis affectiones & aqua intercus iis frequentissimæ; cur respiratio difficilior; cur tandem modica sitis, & appetitus languidior qui acribus & insolitis sit excitandus. Hæc autem confirmant quæ & in brutis tibi notanda veniunt sexuum discrimina; marium scilicet carnes duriores, femellarum teneriores, ipsis coquis est notissimum; tum varias animantium partes, diversas, pro diverso Sexu, ad Medicos usus (f) exhibere facultates, Medicorum filii te edocebunt: deinde in omnibus fere animantibus femellas voce tenuiore & acutiori dignosces, masculos fortiori, collo insuper & capite amplioribus; præterea partibus quas ut arma natura dedit: quales sunt dentes exerti, cornua, calcaria, &c. iis feminas omnino destitui reperies, vel si utrique concessa Sexui, maribus hæc omnia potiora (g) & robustiora adesse; & ferarum feminas ad homines faciliùs assuescere videbis (h) & mansuefieri, certo indicio, quòd ut corpore, sic animo, maribus sint molliores. Dissimilem verò exigebat in corpore feminino temperiem fetûs nutritio; laxatâ nempe solidorum compage, minutis inde humorum motu & secretionibus, matri arcessenda erat plethora, quæ porro ad uterum præcipuè ducenda erat. Inde dispar in utroque Sexu vasorum apparatus, hìc non prætermittendus. In genere arteriosum systema laxius est feminis quàm maribus, venosum autem non eâdem proportione (i) debilius in illis; venosum proinde systema magis repletur maribus, arteriosum feminis; quod ex arteriis catamenia fluant, lympha in utero fetum nutriens, lac exsudet in mammis. Deinde aortæ descendentis truncus, respectu ascendentis amplior feminis quàm maribus, illisque magis ad iliacam regionem, utpotè debilior, dilatatur, à quo aliunde ibi majores oriuntur rami & numerosiores: at feminis venæ majori crassitie eò strictiores, ac numero pauciores, quò pelvi viciniores sunt: quapropter copioso semper sanguine turget uterus, cùm majori ipsi quantitate afferatur per arterias difficiliùs revehatur per venas. Eò demum spectant, vasorum uteri, inter se, cum hæmorroïdalibus, iliacis, femoralibus communicatio; valvularum defectus in venis sanguinem ad perpendiculum reducentibus; arteriarum serpentinus ductus, quæ prætereà ore patulo hiant per villos exhalantes uteri, vel in ejusdem sinus mucosos. Ergo in uterinæ plethoræ, quæ necessaria fuit, gratiam, partibus abdominalibus major concessa fuit laxitas; hæc deinde in universum corpus similem induxit dispositionem, ne mutatâ nimis, partium inter se convenientiâ, muliebris œconomia læderetur. Excluso fetu, constricto utero, plethoram ad mammas ferri exigebat earum [Sect. I.] usus. Hinc mirus ille uteri & mammarum consensus; quem tamen nec vasorum mammariorum cum epigastricis evidentior in feminis communicatio, nec nervorum commercium, nec utriusque partis liber à compressione situs, vix sufficienter explicant, quamvis ultima ratio probabilior utcumque videatur. Hæc porro ut plurimùm in brutorum femellis conspicua, in muliere tamen conspectiora, dissolvendis satis sunt his quæstionibus; cur minus sanguinis extimis corporis feminarum partibus, interioribus verò magis continetur; cur in quadrupedibus viviparis partes superiores & anteriores maribus validiores & aptiores, feminis (k) contrà inferiores posterioresve; cur omnium feminarum mulier sanguine maximè abundat; cur doloribus gravantibus præ viris magis obnoxia; cur illi crassiora femora; cur venæ sectiones & enormes hæmorrhagias absque vitæ, & fere valetudinis periculo,

(d) Galen. de causis pulsuum Lib. III. cap. 2.

(e) Heister. compend. Anatomic. n°. 209.

(f) Galen. de simplicib Medicament. Dioscord. de Mater Medic. passim.

(g) Aristot. Histor. Animal. Lib. IV. capit. ultim.

(h) Idem de Physiognomon. c. 5.

(i) Clifton Wintringh apud Haller. Commentar. Instit. Boerr. §°. 661. n. a.

(k) Aristot. Histor. Animal. Lib. IV. cap. XI.

ſæpius mulieres patiuntur ; cur puellis peculiaris morbus chloroſis : hinc etiam eorum ratio patet quæ in practicis obſervabis ; in univerſum virilia corpora frequentiùs & vehementiùs acutis morbis corripi deprehendes ; feminina chronicis & periodicis ut magis obnoxia videbis, ſic celeres morbos mitiores plerumque experiri. Viris magnæ & ſubitæ valetudinis mutationes magis familiares ; ſponte ſiquidem ad athleticam conſtitutionem vergunt, quæ valde (*l*) lubrica eſt.

(*l*) Hippoc. Aphorn. 3. Sect. 1.

IV.

SEXUUM diverſa temperies, viriumque vitæ [Sect. III.] inæquale momentum, alia in corporibus circa nutritionem & accretionem fecere diſcrimina. Jam maſculos citiùs in utero coagmentari, trigenta ſcilicet diebus, feminas quadringentaduobus, quòd ipſis ab initio principiorum diverſa vis inſit, divus ſenex (*a*) memoriæ tradidit : ubi verò in lucem editi ſunt fetus, puellæ citiùs quàm pueri creſcunt, pubeſcunt, ſapiunt ; tenera ſiquidem laxiorque compages, hinc inde tota explicabilis, faciliùs recipit nutrimentum, quod præterea minùs conſumitur, & minori maſſæ diſtribuitur. Eadem corporis mollities debitam membris flexibilitatem diutius ſervat, & ſenilem quâ tandem obimus, ariditatem moratur. Inde mulieres, ſi tamen menſtruæ ceſſationis, (quæ plurimas jugulat) periculum vitaverint, viris ſunt longæviores ; cujus rei veritatem, contra antiquorum ſententiam, ſtabilivit recentiorum (*b*) obſervatio ; inde etiam mulieri, ſecus ac viro, caput triſti non detupatur calvitie : ſeneſcere autem feminis minùs incommodum, quòd breviori corpore (*c*) ſint. Maſculis enim ſtatura eminentior, conſtanti ſatis lege, quæ etiam in quadrupedibus ſanguineis viviparis, fere perpetua eſt : an quòd debiliori Sexui proceritas eadem ac robuſto inutilis, imò gravior ? an ita naturæ viſum augmento muliebri limites ponere, quò citiùs edendæ proli forent aptiores ? quippe iis generandi ad quadragintaquinque, vel ad ſummum quinquaginta annos ceſſat habilitas, quæ viris vix agnoſcit terminos. Quâ ratione autem accidat ſtaturæ diſcrimen, illud [ex Sect. III.] mechanicè explicabis. Oſſium volumine corporis moles circumſcribitur, ut ſi creſcere deſinant, jam univerſi corporis ceſſet accretio : cauſa verò in oſſium penetralia fluida impellens, vis eſt cordis : hæc ſi reſiſtentiis major eſt, corporis fit augmentum ; ſi æqualis, nutritio ; ſi minor, decrementum : porro proportio molis, & proinde virium cordis, totius corporis reſpectu, minor eſt in feminis quàm in viris, cùm aliunde major ſit ſanguinis movendi quantitas ; adeòque citiùs in illis librantur vires cordis & reſiſtentiæ. Deinde oſſium præcipuum elementum, terreum illud eſt, ut demonſtrat analyſis ; particulas autem craſſas & terreſtres feminarum humoribus pauciori quantitate adeſſe, evincit virium, per quas fit concoctio minor in ipſis potentia ; & ſi aliquando ex alimentis craſſiores extractæ fuerint moleculæ, harum, propter vaſculoſi ſyſtematis inertiam, difficilis ut erit aſſimilatio, ita citiùs è corpore ſub urinarum præſertim formâ ſecedent ; ideo mulieribus urinæ magis quàm viris craſſæ & turbulentæ ; propterea etiam vix unquam podagrâ (*d*) tentatur femineus Sexus ; & inter alias rationes, urethræ ſcilicet ampliationem & brevitatem, calculo longè rariùs vexatur quàm virilis. Hæc confirmant bajulorum & ruſticorum corpora quibus, cum duros & tereſtres aſſumant cibos & concoquant, oſſa ſiunt longè quàm urbanis ampliora. Oſſium igitur in unâquaque dimenſione feminis minuitur volumen, & aliquando numerus, ipſis ſiquidem ultimæ molares dentes ſæpius quàm viris deficere obſervantur. Staturæ muliebri minuendæ præterea concurrit tunicæ celluloſæ, uteri, mammarumque valde explicabilis fabrica. Quippe accretio, cæteris paribus, ex quantitate liquidi appulſi æſtimanda. Jam verò quòd ſyſtema celluloſum laxius ſit feminis, humorum qui in his lentè moventur, perpetua exinde fit in cellulas derivatio, & affluxus : unde augmentum in latitudinem ; adeò ut obeſa corpora macilentis in genere minùs excreſcant in longitudinem. Deinde cùm arteriæ hypogaſtricæ, tum

(*a*) Idem de Nat. pueri Sect. X. ſeq. de Genitur. Sect. VI.

(*b*) De Parcieux, Eſſai ſur la probabilité de la durée de la vie humaine.

(*c*) Hippoc. Aphor. 14. Sect. VI.

(*d*) Idem Aphor. 29. Sect. VI.

numero, tum diametro, majores ſint feminis quàm viris, & menſes ante finem incrementi plerumque erumpant; liquor vitalis minori copiâ per arteriam cruralem, artus inferiores alluit, qui ideò minùs creſcunt; exemplo fetûs cui minimi ſunt hi ipſi artus, quòd ab arteriis cruralibus deflectens ſanguis ferè totus in umbilicales deferatur; citiſſimum verò incrementum recipiunt, ubi occluſis iiſdem umbilicalibus, crurales debitum accipiunt ſanguinem. Ptætereà eodem fere tempore, quo menſtrua mulieribus erumpunt, iiſdem ſororiantur mammæ: porro arteriæ mammariæ præcipuè ex ſubclaviâ & axillari ducunt originem, ut ideò quantitas ſanguinis dilatandis mammis inſerviens, eadem artubus ſubripiatur ſuperioribus. Demum aorta aſcendens denſior & ſtrictior feminis eſt, inferior autem laxa & ampla magis: quapropter ſanguinis copia minor in aſcendentes aortæ ramos advehitur. Reipsâ feminis collum ſubtilius; larynx minor, thyroïdes cartilago, ut tenuior, minùs protuberat; facies anguſtior; cerebrum & caput minora ſunt. Ex prædictis ſequitur, cæteris paribus, eò proceriorem fore mulieribus ſtaturam, quò tardior, pauciorque humorum humorum fiet ad uterum & mammas derivatio: hinc juſtæ & concinnæ corporis magnitudini illæ optimè conſulent, quæ nonniſi poſt debitam accretionem, octodecim ſcilicet vel vigenti annos, graviditatis & puerperii adibunt pericula. Muſculos exiliores feminis [Sect. III.] diximus: an quòd minori conſtent fibrarum numero? obſtant ne credamus tum actio muſcularis ſi debilior, attamen æquè varia ac in maribus, imo agilior: tum muſculorum molis, pro diverſo nutritionis ſtatu, in eodem individuo, enormis ſæpius ſpectanda differentia: an potiùs fibræ muſculoſæ tenuiores mulieribus, viris craſſiores? craſſitiem non differre ſuadet Muyſii & Lewenhoekii (e) microſcopium, quo in animantium diverſæ molis & ſpeciei, quadrupedum, avium, piſcium, corporibus, ultimæ fibræ longæ, mole vel craſſitudine propemodùm æquales apparent. Omne itaque diſcrimen ex telâ cellulosâ contingere credere eſt, quæ viris denſior & craſſior membranarum ratione, minimè verò cellularum, dum muſculorum faſciculos colligit, & fibras ſingulas comitatur, muſculoſam adauget carnem, roboratque: ſententiam confirmant telæ cellularis uſus & hiſtoria; craſſa ſiquidem & calloſa membris exercitatis, vel robuſtis, eadem debilioribus tenuior eſt & delicatior. Fibræ itaque longæ, æquales in utroque Sexu numero & craſſitie, tunicâ quâ includuntur longè diſpares ſunt. Ex vaginæ denſitate fibroſum ſyſtema viris firmum ac robuſtum redditur: inde ideæ lentiores, ſed tenaces; ſenſus hebetior, at animus conſtans: contrà involucri tenuitas efficit ut feminis fibra imbecillior, nudiorque, ſtimulis internis externiſve moveatur, qui virilem fibrâm vix poſſent laceſſere: quapropter Sexui muliebri, præ maſculino *irritabilitas* major & *ſenſibilitas:* mobilius inde genus nervoſum, vibrantiores & micantiores oculi, vividiores ideæ, promptior imaginatio, ſenſus acerrimi, major ab externis paſſio, ad convulſiones & lipothymiam proclivitas: proinde ut viros vexat melancholia, ita feminas hyſterica paſſio; quos totâ naturâ differre morbos contra Sydenhamum contendimus. Non obſtare autem laxitati muliebris fibræ ejuſdem *irritabilitatem*, ſuadet convaleſcentium & phthiſicorum exemplum, quibus dum vis muſcularis minima eſt, ſenſus adeſt exquiſitiſſimus, adeò ut ingenii acumen, & corporis robur inversâ ratione creſcere ac decreſcere videantur.

(e) Lewenhoek. Ep ſt. Phyſiol. p: ſ-1 m Muyſius de car eMuſulos p. 426.

V.

PROPOSITA porro [Sect. III. & IV.] Sexuum diſcrimina à ſolâ pendere conſuetudine & educatione, multi exiſtimant: molliori quidem vitâ otioſâque foveri *femineitatem*, durâ autem & exercitatâ virilitatem augeri non inficias ibis; attamen in his agnoſcere debes naturæ inſtitutum. Jam enim in omnibus locis temporibuſque conſtans utriuſque Sexûs longè diſpar educatio, generaliſſimam ſupponit in humanâ ſpecie conſuetudinem, quæ probè intellecta ad hominum originem te reducet, adeòque ad ipſammet naturam; nec te movebunt Amazonidum raræ & incertæ hiſtoriæ, præ-

fertim cùm earum, si unquam fuerint cœtus, omnino viris caruisse, nondum apud (*a*) eruditos constiterit. Viros deinde aspice urbanos, otiosos, ut ab exercitatissimis mulieribus rusticis adhuc dissimiles, universo corporis habitu sexum exhibent virilem! Demum in brutis similia plus minusve, præsertim in viviparis, tibi occurrunt discrimina, quibus tamen eadem vivendi norma, eadem exercitii videtur ratio. An sexuum discrepantia [præter Sect. I.] à semine, quod in masculis vividius, & certè copiosius (magis enim coitû debilitantur quàm feminæ) dum perpetuò resorbetur, & humoribus permiscetur, phænomena relata [Sect. III. & IV.] producit? Reverà cùm formatur semen, erumpere barbam, mutari vocem ex acutâ in graviorem & asperiorem roborari juvenes, mariumque carnes nescio quid spirare virosum, omnibus notum est: præstereà eunuchis, si puerili ætate castrentur, (*b*) vox acuta remanet, neque oriuntur pili, qui nobis natis posteà provenire consuevere, calvities & podagra non accedunt, nec (*c*) latæ venæ sunt, nec sanguis floribus, & arteriæ parum & imbecilliùs pulsant; certo argumento totum corpus à testibus alterari. Si tamen castratorum corpora attentè perlustres, non omnino, præsertim magnitudinis ratione, feminina, reperies, sed mediam, ut ita dicam, inter Sexum utrumque servare proportionem. Quid si ante seminis formationem pueri, imo ante ortum fetus, Sexum suum indicant? quippe mares citiùs, frequentiùs, validiùsque in utero (*d*) moventur; ergastula solvere maturiùs gestiunt: ut inde mares, potiùs quàm feminas, oblæsos mutilosve, in genere hominum nasci (*e*) observatum sit: præstereà mulier si marem concepit, benè colorata est; si verò feminem, (*f*) sæpius decolor, infirmiorisque valetudinis: fetus mares in dextris, ut potè validioribus partibus, feminas in uteri sinistris (*g*) ut plurimùm geri: illos crescente & vigente lunâ sæpius, has potiùs decrescente nasci; quòd conceptio & partus, similibus respondeant lunæ periodis, vulgaris, parum adhuc liquida, percrebuit opinio. Si verò hæc omnia cum seminis historiâ & usu probè conferas, & simul attendas, adolescentes inter se, vel senes cum juvenculis, si rem habent, potissimùm generare femellas, ætate consistentes masculos: quæ sponte concipere nequeunt mulieres, eas si artis auxilio conceperint, feminam magnâ ex parte parere (*h*) potiùs quàm marem; in humanâ specie prolem geminam similis Sexûs frequentiùs edi quàm dissimilis; & paucos geminos servari (*i*) si alter mas sit, alter femina: austrinis flantibus ventis feminas in brutis, aquiloniis autem mares (*l*) potiùs concipi: in hisce septentrionalibus plagis, quippe humana gens robustior est, pueros nasci, qui puellarum nascentium numerum fere quadragesimâ parte superent, quod certissimis observatis constitit: contrà in meridionalibus, ut viatores narrant, femininos fetus, masculinis frequentiores esse: ex his omnibus non absurdum adeò consequitur, illud veteris sapientiæ (*m*) effatum, quod jam in quadrupedibus singulâ vice feturam unam edentibus (*n*) experientiâ confirmatum est; posse dari scilicet, humano generi utilissimam artem, quâ mares feminæve, ad arbitrium generentur. Quòd autem institutis semel Sexibus, insigni robore alterutrum potiri necesse fuerit, indicant plurima vitæ munia quæ nonnisi summis membrorum viribus possunt adimpleri; corporis verò fortitudinem maribus, non verò feminis concedendam fuisse ex[ip]se patet. Ex naturali enim mentis ad illa [Sect. II.] propensione ad quæ exquenda corpus est optimè dispositom; mulieres si iis artus torosi lateraque firma fuissent, duris jam gauderent exercitiis: unde catameniorum quibus stare videtur fecunditas, facilis cessatio, fetûs intra & extra uterum difficilior nutritio, effluxus & abortus frequentissimi, prolis educandæ, quæ vitæ otium exposcit, neglectior cura: sic vano generationis toto opere futuro, nisi Sexus prolem edens, nutriens, & educans idem fuisset. Præstereà ex eo quòd mollities & teneritudo corpori muliebri contigerit, pulchritudini via sternitur; puerorum exemplo, qui ideò formosi, quòd mollior sit & delicatior habitudo corporis. Hinc enim tunica cellularis tenuiori distenditur oleo, vacua opplentur interstitia, nitidior

(*a*) P. Petit, Med. de Amazonib dissert. Amst. 1707. in-12.

(*b*) Aristot. Histor. Animal. Lib. IX. Artic. 230.

(*c*) Galen. de semine lib. I. cap. 15.

(*d*) Hippoc. de Nat. puer. Sect. XX.

(*e*) Edoard. wotton Oxoniensi de different. Animal. Lib. II. cap. 64. Paris 1552.

(*f*) Hippoc. Aphor. 42. Sect. V.

(*g*) Ibid. Aphor. 48.

(*h*) Aristot. ib. Lib. VIII. cap. 6.

(*i*) Idem Probl. Sect. X Probl. 30.

(*l*) Idem de Generat. Animal. Lib. IV. cap. 2.

(*m*) Hippoc. de diæta Sect. XX seq.

(*n*) Avis pour élever des Chevaux, &c. par Querbrat. Callott, Paris 1666. in-4°.

cutis, lenis humorum indoles & placidus motus, vasorumque minimorum repletio. Cessantibus menstruis, formæ venustas mulieribus, ut plurimùm, immutatur; viris ut ad generandum habilitas sic & dignitas servatur diutius. Viden sapientissimam quam Sexibus fecit DEUS bonorum partitionem! Si utrinque virium corporis æqualitas; ex dominationis affectatione discordiæ vix placabiles: si ambobus par debilitas similisque formæ pulchritudo; imbecilliores fuissent hominum cœtus, quos aliunde, firmissimum humanæ societatis vinculum, amor non conjunxisset: sin autem corporis robur & forma ad unum simul pertinerent; alterum vilem fore, infelicemque agere vitam necesse esset: cùm verò alteri fortitudo, imbecillitas alteri cum venustate tribuitur; res ex æquo partita est; » societas nonnisi ex dissimilibus atque inæqualibus (o) constare potest, quos tamen oportet exæquari «. Quòd demùm mulierum fibris major insit sensibilitas, haud leve commodum est: liberorum siquidem prima educatio ad commiserationem & charitatem proniores exposcit animos; hinc in omni genere animalium in educandâ sobole femina mare magis sollicita est: rei deinde domesticæ, vitæque privatæ tædiosa ut est uniformitas, paucitatem objectorum sensus acutior utilissimè compensat: prætereà cùm graviditatis ærumnas, partûsque pericula, pessimam adeò conjugii partem, feminæ sortitæ sint; eas spontè faciliùs sese irretire amoribus optimum est. Inde fluunt variæ dotes & propensiones cujusque Sexûs propriæ; ruunt autem de alterutrius excellentiâ vanæ quæstiones: neuter perfectus, quòd ex utroque tantùm amussitatum sit opus: si ex solis mulieribus constaret societas, verendum ne harum eximiæ dotes, verecundia, commiseratio, pietas, &c. ad vitia usque progrederentur: si ex solis viris, propinquæ adsunt melancholia, fere barbaries, ac ferocitas; at dum communem ineunt consociationem mutuò sese temperant Sexus; affectiones cuique propriæ, rariùs à certo discedunt medio quo constat ordo; naturæque systema omni puncto absolvitur. Phœnomena, reique ipsius institutio hanc proinde adducunt conclusionem.

(o) Aristot. Moral. lib. V. cap. 8.

Ergò præter genitalia Sexus inter se discrepant.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Paulus-Gabriel LE-PREUX.

M. Ludovicus-Claudius GUILBERT, *Antiquus Regis exercituum Medicus.*

M. Edmundus-Claudius BOURRU, *Bibliothecæ præfectus.*

M. Joannes-Antonius ELIE DE LA POTERIE.

M. Josephus GARDANE, *Censor Regius, & Regiæ Scientiarum Societatis Monspeliensis Socius.*

M. Joannes-Stanislaus MITTIÉ, *Regiæ Scientiarum & Litterarum Nancæi Academiæ Socius necnon Stanislai I. Polonicarum Regis dum viverent Medicus ordinarius.*

M. Franciscus-Felicitas COCHU.

M. Josephus DE JUSSIEU, *Regiæ Scientiarum Academiæ Socius.*

M. Hyacinthus-Theodorus BARON, *antiquus Facultatis Decanus, necnon Castrorum Regis exercituum in Germania & in Italia protomedicus.*

Proponebat Parisiis EDUARDUS-FRANCISCUS-MARIA BOSQUILLON, Eques, Mondiderinus, Ambianensis, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus. A. R. S. H. 1770. A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis *Quillau*, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1770.